

سرمایه اجتماعی و مدارا نسبت به مجرمان

علی اصغر فیروز جاییان^۱
فرزام نازنین^۲

چکیده

امروزه نیاز به مدارا و تحمل عقاید و فرهنگ گروه‌های مختلف بیش از پیش احساس می‌شود، چراکه تنوع در زمینه‌های مختلف به حدی رسیده که بدون داشتن حداقلی از مدارای اجتماعی زندگی کردن غیرممکن خواهد بود. در این تحقیق با تکیه بر نظریات پاتنام و فوکویاما، به طور خاص به بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر مدارا نسبت به مجرمان در شهر ساری پرداخته‌ایم. برای بررسی مدارا نسبت به مجرمان از تقسیم‌بندی کینگ استفاده شده است. جامعه‌ی آماری این پژوهش کلیه‌ی جوانان ۱۸-۳۵ سال شهر ساری بوده که با استفاده از فرمول کوکران، ۴۰۰ نفر از آن‌ها با نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شده‌اند؛ همچنین داده‌های مورد نیاز تحقیق از طریق ابزار پرسشنامه به روش میدانی گردآوری شده است. تحلیل داده نیز به وسیله‌ی نرم‌افزارهای SPSS و Amos انجام گردیده است. نتایج تحقیق نشان داد سازه اعتماد با دو بعد اعتماد عام و اعتماد بین شخص و سازه روابط با دو بعد روابط رسمی و روابط غیررسمی بر مدارا نسبت به مجرمان تأثیر مثبت و معنی داشته‌اند. در نهایت مدل ساختاری تحقیق توانسته است ۲۴ درصد از تغییرات متغیر وابسته (مدارا نسبت به مجرمان) را تبیین کند.

واژگان کلیدی: سرمایه اجتماعی، مدارا، جرم، جوانان، ساری.

دریافت مقاله: ۱۳۹۹/۰۶/۱۱ - 2020/09/01

پذیرش مقاله: ۱۳۹۹/۰۹/۱۹ - 2020/12/09

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

^۱ دانشیار جامعه‌شناسی، گروه جامعه‌شناسی، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه مازندران، ایران.

* نویسنده مسئول:

^۲ کارشناسی ارشد، گروه جامعه‌شناسی، دانشگاه مازندران، ایران.

مقدمه و طرح مسأله

یکی از نیازهای اساسی و فطری ما انسان‌ها برقراری ارتباط با دیگران و حضور در عرصه‌های اجتماعی می‌باشد. از آنجاکه انسان‌ها به‌لحاظ فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، زبانی و قومی دارای تفاوت‌های زیادی از هم هستند، تنها راه برقراری ارتباط سالم و دوام در عرصه‌های اجتماعی، داشتن روابطی فارغ از نزاع، ستیز و همچنین وجود مدارای اجتماعی در بین اعضا می‌باشد. در دوران گذشته پیوندهای درون‌گروهی بسیاری قوی بین افراد یک کیش و قبیله برقرار بود و هم‌هی افراد از بزرگ طایفه یا ریش‌سفید به‌عنوان دانایی که توان حل مشکلات را دارد تبعیت می‌کردند. این در حالی است که با ورود به دنیای مدرن، افراد منبع رسیدن به آگاهی و اطلاعات نوین را از طریق امکانات در دسترس خود جست‌وجو کردند و هر یک اندیشه‌ی خود را سازنده‌ی زندگی و آینده‌شان یافتند. با وجود تسهیلاتی که جهان مدرن در اختیار بشر قرار داد، شاهد عدم رعایت حقوق اجتماعی افراد نسبت به هم هستیم. درحالی‌که انسان‌های اندیشه‌ورز در طول تاریخ به دنبال همزیستی سالم و به دور از جنگ و نزاع بوده‌اند. یکی از دلایل عدم رعایت حقوق هم‌ریشه‌دار بودن افکار جزم‌گرایانه در بین افراد یک جامعه است. داشتن روحیه‌ای مدارا جو این امکان را به تک‌تک افراد می‌دهد که با وجود دیدگاه‌های متفاوت بتوانند در کنار یکدیگر سازگاری داشته باشند. مدارا^۱ یک هدف نیست بلکه وسیله‌ای جهت بهبود حداقل کیفیت روابط اجتماعی، همچنین اجتناب از خشونت و اجبار است. وجود مدارا در هر فرد او را تبدیل به انسانی مثبت می‌کند که توانایی استفاده از فرصت‌های اجتماعی را به‌منظور ارتقاء خود و نیز پیشبرد فرهنگ صلح، خواهد داشت (یونسکو^۲، ۱۹۹۵). مدارا، آزاد گذاشتن دیگران برای داشتن ویژگی‌های شخصی یا نگهداری عقاید و اعمالی را توصیف می‌کند که دیگران آن را به‌عنوان عملی اشتباه یا تنفرانگیز در نظر می‌گیرند (دنيس یتیس^۳، ۲۰۰۷:۳). جوانان به‌عنوان قشری که آماده‌ی حضور در جایگاه‌های اجتماعی مختلف، به‌منظور ایجاد تحول مطلوب هستند به یک میزان از روحیه‌ی مدارا جو بهره‌مند نیستند و شاید یکی از دلایل بروز انحرافات و هنجارشکنی‌ها و حتی کم‌اهمیت نشان دادن ارزش‌های حاکم در جامعه از سوی جوانان، کمبود و یا فقدان عوامل تأثیرگذار بر مدارا باشد. سرمایه در تمام ابعاد به‌خصوص سرمایه‌ی اجتماعی^۴ را می‌توان از عوامل مؤثر بر میزان مدارا در یک جامعه در نظر گرفت. بالندگی و ارتقاء جامعه مرهون جوانانی است که با آموزه‌ی اخلاقی تساهل‌گرا و مداراجو، تلاش می‌کنند گره‌ای از مشکلات بگشایند. داشتن سرمایه در تمامی ابعاد بخصوص سرمایه‌ی اجتماعی را می‌توان راهی برای تقویت مدارای جوانان و ارتباطات سالم، کاهش نزاع و درگیری، برقراری آرامش، صلح و امنیت در جامعه در نظر گرفت. برای مثال در تحقیقات نسی

^۱-tolerance/toleratation

^۲-UNESCO

^۳-Dennis Yeates

^۴-social capital

داینین^۱ (۲۰۰۱)، سیگلر و ژوسلین^۲ (۲۰۰۲)، ایکدا^۳ (۲۰۰۲)، چلبی (۱۳۸۳)، عسگری و شارع‌پور (۱۳۸۸: ۹۸-۶۴)، آقابخشی و همکاران (۱۳۸۸)، جهانگیری (۱۳۹۰)، گلابی (۱۳۹۲)، شریفی (۱۳۹۲)، به طرق مختلف اشاره شد که بین مشارکت در شبکه‌های غیررسمی سیاسی و شبکه‌های رسمی، امنیت و اعتماد اجتماعی با مدارا رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. به‌طور کلی این تحقیقات نشان داد افرادی که دارای سرمایه‌ی اجتماعی بیشتری هستند، برای مثال افرادی که پیوندهای رسمی و غیررسمی و یا میزان اعتماد بین شخصی قوی دارند انتظار می‌رود که روحیه سازش‌پذیر بیشتری از خود در روابط با دیگران نشان دهند. مدارای اجتماعی به‌عنوان طرز تفکر، عمل و رفتاری که می‌تواند از هر فرد با میزان متفاوتی سر بزند، و مدارا نسبت به مجرمان به معنای به رسمیت شناختن حقوق و آزادی‌های افرادی که مجرم یا منحرف تلقی می‌شوند. مدارا کردن نسبت به جرم و مجرم به هیچ عنوان به معنای نادیده گرفتن آن نمی‌باشد بلکه به‌کارگیری سیاست رفتاری است که از فعلیت یافتن اندیشه‌های مجرمانه بزهکاران در جامعه جلوگیری به عمل می‌آورد. مدارا نسبت به مجرم می‌تواند پیامدی اثرگذار از جمله اصلاح مجرم و جلوگیری از تکرار جرم در آینده، داشته باشد. در حقیقت این نوع از مدارا را می‌توان به عنوان تدبیر و اقدامی پیشگیرانه که فاقد خصیصه رنج‌آور و ارباب است در نظر گرفت که لازمه‌ی آن حمایت‌های انسانی و اخلاقی نسبت به بزهکار و مجرم در محیط خانواده، محل کار و محیط‌های اجتماعی دیگر می‌باشد. در واقع به موازات افزایش میزان شناخت و سطح آگاهی‌های عمومی نسبت به جرم و بسترهای اجتماعی و فرهنگی بروز پدیده‌های مجرمانه، نگرش مردم در رابطه با مدارا نسبت به مجرمان، عدالت و روش‌های کنترل جرم به‌طور زیر بنایی حل می‌شود. در این تحقیق به بررسی تأثیر ابعاد سرمایه اجتماعی بر میزان مدارا نسبت به مجرمان می‌پردازیم.

مدارا و ابعاد آن

در فرهنگ هریتیج آمریکا، مدارا به معنای احترام به هویت، عقاید و رفتار دیگران و شناسایی حقوق رسمی افراد و گروه‌ها برای داشتن عقاید مخالف تعریف شده است؛ همچنین در «بیانیه اصول مدارا» که در طی نشست ۲۸ کنفرانس عمومی یونسکو در ۱۶ نوامبر ۱۹۹۵ مورد تصویب دولت‌ها قرار گرفت، مدارا چنین تعریف شده است: احترام گذاشتن، پذیرش و ارج نهادن به فرهنگ‌های متنوع پیرامونمان، اشکال مختلف آزادی بیان و شیوه‌های متنوع انسان بودن (آگیوس و آمبروسویکز، ۲۰۰۳: ۱۲). واژه‌ی مدارا در زبان‌های اروپایی، از ریشه‌ی لاتین «تولوو»^۴ به معنای تحمل کردن، اجازه دادن و ابقا کردن است. این واژه با مصدر «تولوو»^۵ به معنای حمل کردن یا بردن و اجازه دادن است (ژاندرن، ۱۳۷۸: ۱۷). مدارا در نظم و نثر فارسی شایع است که به معنای «رعایت کردن، صلح و آشتی نمودن، ملائمت،

1-NecciDineen
2-Cigler&Jaslyn
3-Ikeda
4-Tolero
5-Tollo

آرامی، آهستگی، نرمی نمودن، شفقت، تحمل کردن، تسامح، بردباری، سازگاری نشان دادن» آمده است (دهخدا، ۱۳۷۳).

از نظر منداس^۱، تساهل در وضعیتی پدید می‌آید که تفاوت میان افراد وجود دارد و مردم از این تفاوت‌ها آگاه‌اند. تساهل، یعنی آزاد گذاشتن دیگران یا خودداری از آزار آن‌ها، خواه از طریق قانون یا از طریق آنچه جان استوارت میل، استبداد افکار عمومی می‌نامد. در واقع تساهل درجایی معنا دارد که شخص، قدرت مداخله و جلوگیری از آن کار یا اندیشه را داشته باشد، ولی اقدامی نکند (ادیبی سده و همکاران، ۱۳۹۱: ۳۵۶). تحمل و مدارا به معنی توجه به دیگران و یادگیری از آن‌ها، ارزشمند شمردن تفاوت‌ها، پل زدن بر شکاف‌های فرهنگی، نپذیرفتن اندیشه‌های قالبی غیرمنصفانه، کشف زمینه‌های مشترک و ایجاد متحدان جدید است (لاینس، ۲۰۰۶: ۲). از دیدگاه پترسون (۲۰۰۳) مدارا، ارج نهادن به تنوع و توانایی زندگی، اجازه دادن به دیگران برای زندگی است، توانایی اعمال نگرشی عینی و منصفانه بر عقاید، اعمال، مذهب، ملیت و همه‌ی موارد متفاوت از دیدگاه فرد است. وگت^۲، مدارا را خوب‌ستن‌داری در برابر چیزی که دوست نداریم یا چیزی که نسبت به آن احساس تهدید می‌کنیم، می‌داند. او معتقد است که ما معمولاً برای حفظ یک گروه اجتماعی یا سیاسی، ترویج هماهنگی در گروه این راه را انتخاب می‌کنیم (ولهارد^۳، ۲۰۰۸: ۱۴۵). هازاما^۴ (۲۰۱۰)، مدارا را به‌عنوان تمایل به کنار گذاشتن و یا چشم‌پوشی از ایده‌ها و گروه‌های مخالف تعریف می‌کند. در بررسی ریشه‌ی لغت مدارا^۵ در فرهنگ اروپایی و در لغت‌نامه‌ی دهخدا به تشابه معنایی می‌رسیم. در هر دو مدارا به معنای بردباری، به نرمی رفتار کردن و سازگاری داشتن آمده است. باید توجه داشت که مدارا در علوم گوناگون نظیر (مدارا در ادبیات، فلسفه و سیاست و ...) تعابیری مستقلی دارد. هر یک از صاحب‌نظران برای مدارا ویژگی‌هایی در نظر گرفتند و به تعریف این مفهوم پرداختند. به‌طور کلی می‌توان گفت که مدارا عملی است که به فرد اجازه می‌دهد با وجود عدم توافق و عدم علاقه نسبت به دیدگاهی، بدون ایجاد تنش و مخدوش کردن فضای گفت‌وگو رفتار کند. در این حالت افراد آزادند که یک سری ویژگی‌ها، خصایص و سبکی برای افکار و رفتار خود داشته باشند حتی اگر این ویژگی‌ها مغایر با عقاید دیگران باشد.

1-Mendus
2-Vogt
3-Vollhardt
4-Hazama
5-tolerance/toleration

مفهوم مدارا توسط اندیشمندان مختلفی چون (وگت، ورنرگلدشمیت^۱، چیکرینگ^۲ و ریسر^۳، لرد اسکارمن^۴ و حاتم قادری) به ابعاد مختلفی تقسیم‌شده است یکی از این تقسیم‌بندی‌ها مربوط به پرستون کینگ می‌باشد که در ادامه به توضیح آن می‌پردازیم.

پرستون کینگ^۵ (۱۹۷۶)، در اثر مشهور خود به نام «مدارا»، مدارای اجتماعی را شامل سه نوع مدارای هویتی، سیاسی و رفتاری می‌داند. این تقسیم‌بندی به این ترتیب است:

الف) مدارای هویتی: یعنی اعمال مدارا نسبت به ویژگی‌هایی که اختیاری نیستند که خود شامل مدارا نسبت به هویت‌های متفاوت از جمله ادیان مختلف، ملیت‌های گوناگون و قومیت‌های متمایز می‌شود.

ب) مدارای سیاسی: به معنی توجه به گروه‌هایی که عقاید مخالف دارند و در نظر گرفتن حق اعتراض.

ج) مدارای رفتاری: به معنای عدم سخت‌گیری نسبت به برخی از الگوهای رفتاری است که از نظر فرد نادرست هستند و شامل سه نوع است: مدارا در الگوهای روابط جنسیتی، مدارا نسبت به پوشش و مدارا نسبت به مجرمان.

پیشینه پژوهش

مدارا در غرب تا انقلاب فرانسه، فقط به مخاطبان متدین مربوط می‌شد. جان لاک نخستین کسی است که در این زمینه کتابی نگاشت و تلرانس را در ساحت دین برای ایجاد همزیستی و زندگی مسالمت‌آمیز بین پروتستان‌ها و کاتولیک‌ها به کار برد. بعد از انقلاب فرانسه است که وارد حوزه‌های سیاسی و اجتماعی شده و در اصول انقلاب فرانسه، (آزادی، برابری و برادری) تجلی می‌یابد و تسامح خود را به‌عنوان همتای برادری، برای کنترل خشونت‌های قومی و فرقه‌ای و سیاسی مطرح می‌کند. مطالعاتی در زمینه‌ی مدارای سیاسی در سال‌های ۱۹۵۵ و ۱۹۶۰ انجام شد؛ همچنین در سال‌های بعد مدارا در زمینه‌ها و ابعاد مختلف بررسی شد.

سراج‌زاده (۱۳۸۵) طرحی پیمایشی با عنوان "سنجش‌گرایی‌ها، رفتار و آگاهی‌های دانشجویان دانشگاه‌های دولتی" در سال ۸۰ در دفتر برنامه‌ریزی اجتماعی و مطالعات فرهنگی وزارت علوم در ۲۰ دانشگاه کشور انجام دادند. در بخشی از این طرح، لیست تعدادی از جرایم به افراد داده شد و از آن‌ها خواسته شد که نظرشان را راجع به اهمیت این جرائم، بیان کنند. هدف از طرح این سؤالات، تشخیص میزان سخت‌گیری افراد در نگاهشان به جرم‌های مختلف است. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که سخت‌ترین جرم از نظر دانشجویان ایرانی قتل عمد، بعد از آن تجاوز به عنف، لواط، زنا

1-Goldschmidt
2-Chickering
3-Reisser
4-Scarman
5-Preston King

زن و بعد از آن‌ها اختلاس، زنای مرد، قاچاق مواد مخدر، اقدام علیه امنیت ملی، جاسوسی، کلاهبرداری، رشوه و دزدی بودند. در ادامه نیز جرائم اخلاقی، عقیدتی سیاسی، نشر مطالب ضد دین، تخریب محیط زیست، پخش فیلم مستهجن، مصرف مواد مخدر، ارتداد، ضرب و جرح، مصرف مشروبات الکلی و قتل غیر عمد قرار داشتند.

شارع پور و همکاران (۱۳۸۸) در تحقیقی تحت عنوان «بررسی رابطه سرمایه اجتماعی با مدارا در بین دانشجویان دانشکده‌های علوم اجتماعی دانشگاه‌های تهران و علامه طباطبایی» به بررسی رابطه‌ی بین سرمایه اجتماعی و مؤلفه‌های آن با مدارا با استفاده از نظریه سرمایه اجتماعی پاتنام پرداختند. روش تحقیق پیمایشی بوده و تعداد ۲۲۰ نفر از دانشجویان به‌طور خود اجرا به پرسشنامه پاسخ داده‌اند. نتایج تحقیق نشان‌دهنده‌ی بالا بودن مدارا با مجرمان است و (۶۹/۲) درصد پاسخگویان مجرمان را محصول شرایط اجتماعی - اقتصادی می‌دانند. همچنین رابطه مستقیم و معناداری بین مشارکت در شبکه‌های غیررسمی سیاسی و شبکه‌های رسمی با ابعاد مدارا مشاهده شده است.

نصرافهانی و همکاران (۱۳۸۸) در تحقیقی با عنوان «بررسی تحمل و مدارا به عنوان یکی از اجزای سرمایه اجتماعی با تکیه بر دیدگاه سعدی» با هدف بررسی نقش مدارا در سرمایه اجتماعی و نیز تعیین شاخص‌های مدارا از دیدگاه دانشمندان غربی و آموزه‌های سعدی انجام شده است. این پژوهش یک مطالعه تحلیل محتوا است. یافته‌های این پژوهش نشان داد که تحمل و مدارا جزء لاینفک سرمایه اجتماعی است. شاخص‌های تحمل و مدارا در این پژوهش عبارتند از: توجه به دیدگاه‌های گوناگون، پرهیز از تعصب، احترام به تفاوت‌های فردی، تلاش جهت کشف زمینه‌های مشترک، عدم تنفر نسبت به اعضای گروه‌های مختلف، عدم تلاش جهت بدنام کردن دیگران، عدم توهین به دیگران، دادن احساس خوب به دیگران.

ترکارانی (۱۳۸۹) در تحقیقی با عنوان «بررسی و سنجش وضعیت مدارای اجتماعی در لرستان» به روش توصیفی و پیمایشی به طراحی مقیاسی چند بعدی بر مبنای مدل کینگ (با ابعاد مدارای عقیدتی، سازمانی، هویتی، رفتاری) پرداخته و با احتساب حجم نمونه به ۳۰۰ نفر، جمعیت نمونه افراد ۱۵ سال به بالای سه شهرستان خرم‌آباد، بروجرد و نورآباد به وسیله نمونه‌گیری نسبی - طبقه‌ای انتخاب شده است. در جامعه مورد مطالعه، مدارای قومیتی و ملیتی و مدارا در رفتار با مجرمان در سطح متوسط رو به بالا قرار دارد. نتایج حاکی از آن است که جامعه مورد مطالعه حاضر به پذیرش بسیاری از جرم‌ها نیست. این جامعه با جرائم جنسی و اخلاقی با شدت بیشتری از جرائم خشونت‌ی و اقتصادی مخالفت می‌کند؛ اما در نهایت مجرمان را قربانیانی می‌دانند که باید بعد از محاکمه به فکر اصلاح آن‌ها بود.

گلابی، رضایی (۱۳۹۲) در پژوهشی به‌عنوان «بررسی تأثیر مشارکت اجتماعی بر مدارای اجتماعی در بین دانشجویان دانشگاه پیام نور مشکین شهر» به بررسی رابطه بین مشارکت اجتماعی و مدارای اجتماعی پرداختند. برای بررسی مدارای اجتماعی از تقسیم‌بندی وگت و برای سنجش

مشارکت اجتماعی از نظریه‌های حوزه مشارکت استفاده شده است. تعداد ۳۰۷ نفر از دانشجویان به عنوان حجم نمونه تحقیق انتخاب شدند. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه محقق ساخته بوده است. نتایج نشان می‌دهد میزان مدارای رفتاری کل در بین پاسخگویان کم می‌باشد. همچنین مدارای اجتماعی با مشارکت اجتماعی و ابعاد سه‌گانه آن دارای همبستگی مستقیم معنی‌دار می‌باشد. افرادی که در انجمن‌ها شرکت می‌کنند مدارا جو هستند زیرا این انجمن‌ها، افراد دارای نگرش‌ها و دیدگاه‌های متفاوت را گرد هم می‌آورد.

مطالعه داخلی جدید بین کسی مشخصاً مرتبط با آسیب و جرائم کسی کار کرده اینجا بیاری اسکات و الثاقب (۱۹۸۰) مطالعه پیمایشی در زمینه مدارا انجام دادند و طی آن، نمونه‌ای از کشورهای دانمارک، فنلاند، هلند، بریتانیا، نروژ، سوئد، آمریکا و کویت با هم از لحاظ سخت‌گیری نسبت به جرم مورد مقایسه قرار گرفته‌اند. بنابر نتایج این پژوهش، در میان کشورهای فوق، کویتی‌ها شدیدترین مجازات‌ها را برای جرایم پیشنهاد کرده‌اند و از نظر ترتیب سخت دانستن جرائم، در همه کشورهای دیگر، جرم‌های خشونت‌آمیز، مواد مخدر، اقتصادی، مالی - سیاسی و جرائم جنسی به ترتیب حائز اهمیت بیشتری بوده و مجازات‌های به نسبت شدیدتری برای آن‌ها پیشنهاد شده، اما کویتی‌ها بعد از جرائم خشونت‌آمیز و با فاصله کمی جرائم جنسی را با اهمیت دانسته‌اند و جرائم مربوط به مواد مخدر، اقتصادی و مالی و سیاسی را در مراتب بعدی قرار داده‌اند.

گریکار (۱۹۹۹) در تحقیقی با عنوان «جرم و سرمایه اجتماعی» به تحلیل تأثیر سرمایه اجتماعی در جرم و جنایت در جامعه استرالیا می‌پردازد. وی به این نتیجه رسید که اشتغال، آموزش، سلامت، رفاه و سیاست اقتصادی و مالی، چگونگی طراحی شهرها و خانه‌ها در چگونگی برخورد ما با مجرمین و قربانیان مؤثر است. وی اشاره می‌کند که امن‌ترین جوامع آن‌هایی نیستند که پلیس‌ها و زندان‌های زیادی دارند بلکه آن‌هایی که دارای قوی‌ترین سازه‌های اجتماعی‌اند. در این تحقیق تأکید زیادی به نحوه‌ی اجتماعی شدن خانواده‌ها و به‌طور کلی اعضای جامعه دارد و معتقد است با سرمایه‌گذاری کشورها از جمله استرالیا بر عنصر مهم یعنی سرمایه اجتماعی، آموزش و درک درست از آن در بین اعضای جامعه می‌توان امیدوار بود که جوامع با مسائل گوناگون از جمله جرم و مجرمین (به‌طور کلی مسئله امنیت) مدارا کرده و سازگارتر برخورد کنند.

نسی داینین^۱ (۲۰۰۱) در تحقیقی با عنوان «تأثیر مشارکت سیاسی بر مدارای سیاسی در آمریکا» به بررسی اینکه مشارکت سیاسی چه تأثیری بر سطح مدارای سیاسی فرد می‌گذارد، می‌پردازد. این تحقیق نشان می‌دهد که مدارا مفهومی چند بعدی است که قابلیت تبدیل شدن از حالت انتزاعی به عینی را دارد. روش مورد استفاده در این تحقیق، تحلیل داده‌های ثانویه می‌باشد. نتایج نشان می‌دهد مدارای انتزاعی به‌طور قابل توجهی تحت تأثیر نژاد، سطح تحصیلات رسمی، ایدئولوژی (لیبرال بودن)

و سطح مشارکت سیاسی می‌باشد. مدارای انتزاعی محصولی از آموزش رسمی (آموزش و پرورش)، یادگیری غیر رسمی (مشارکت)، تجربه زندگی (نژاد) و سیستم اعتقاد فرد (ایدئولوژی) است. ضعیف‌ترین رابطه معنادار مربوط به شاخص مشارکت می‌باشد.

سیگلروژوسلین^۱ (۲۰۰۲) در پژوهشی با عنوان «گسترده‌ی عضویت گروهی و سرمایه اجتماعی و تأثیر آن روی نگرش‌های مدارای سیاسی» به بررسی رابطه بین عضویت در گروه‌های داوطلبانه و نگرش‌های مدارای سیاسی در آمریکا پرداخته‌اند. آن‌ها برای بررسی رابطه مذکور از روش تحلیل داده‌های ثانویه بهره گرفته‌اند. آن‌ها در این پژوهش به این نتیجه رسیده‌اند که عضویت گروهی، نوع گروه و عضویت چندگانه در بخش‌های گروه‌های مختلف نقش معناداری در تعیین مدارای سیاسی دارند. همچنین نتایج این تحقیق حکایت از تأثیر مثبت عضویت در بخش‌های مختلف یک گروه روی مدارای سیاسی دارد؛ به این معنی که به موازات افزایش عضویت افراد در بخش‌های مختلف یک گروه، مدارای آنان نیز افزایش می‌یابد.

ایکدا^۲ (۲۰۰۲) نیز در پژوهشی با عنوان «سرمایه اجتماعی و ارتباط اجتماعی در ژاپن: مشارکت سیاسی و مدارای سیاسی» به بررسی سرمایه اجتماعی و برخی نتایج متصور برای آن از قبیل مشارکت و مدارا پرداخته است. روش مورد استفاده در این تحقیق، تحلیل داده‌های ثانویه می‌باشد؛ بدین معنی که داده‌های مورد نیاز را از پیمایشی طولی که در سراسر ژاپن در آوریل سال ۲۰۰۰ و نوامبر همان سال انجام شده است، اخذ کرده است. نتایج این تحقیق حاکی از آن است که عضویت در انجمن‌های داوطلبانه دارای ساختار افقی، رابطه معکوس ضعیفی با مدارا دارد. از این گذشته، نتایج این تحقیق نشان داده است که مدارا رابطه‌ای معکوس با اعتماد نهادی دارد، بدین معنی که عدم مدارا با اعتماد نهادی هم گام است.

تحقیقات تجربی محدودی در زمینه مدارا و ابعاد آن در ایران انجام شده است. در بیشتر آن‌ها سنجش وضعیت مدارا به‌طور کلی صورت گرفته و به‌طور خاص به بررسی مدارا نسبت به مجرمان پرداخته‌اند و تنها به ارائه آمار کلی اکتفا شده است. باوجود اهمیت مدارا در بین مردم جامعه به نظر می‌رسد این موضوع آنچنان که باید مورد نظر محققان و پژوهشگران جامعه‌شناسی قرار نگرفته است. در تحقیقات خارجی به‌طور خاص به جرم و تأثیر آن در فضای جامعه از منظر حقوقی و قضایی پرداخته شده است.

چارچوب نظری پژوهش

در این مقاله برای بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر مدارا نسبت به مجرمان از نظریه‌های پاتنام و فوکویاما استفاده شده است. رابرت پاتنام در ابتدا نظریه سرمایه اجتماعی‌اش را در کتاب «دموکراسی و سنت‌های مدنی» منتشر کرد و در آن به مقایسه سنت‌های مدنی در ایالت‌های ایتالیا پرداخت

1.Cigler and Jaslyn
2-Ikeda

(تولینی، ۲۰۰۵: ۴). وی در زمینه سرمایه اجتماعی با دموکراسی، علاوه بر تأثیرات بیرونی بر تأثیرات درونی سرمایه اجتماعی نیز تأثیر داشته و آن را عامل شکل‌گیری ویژگی‌های نگرشی و رفتاری معطوف به اجتماع در افراد می‌داند: به‌طور درونی، شبکه‌ها و انجمن‌های کمتر رسمی، مشارکت‌های مدنی، عادات همکاری، روحیه جمعی و مهارت‌های عملی لازم برای شرکت در زندگی جمعی را به اعضای خود القا می‌کند. آن‌ها همچنان که عادات دموکراتیک را القا می‌نمایند، فرصتی برای یادگیری سجایای مدنی از قبیل مدارا هستند (شارع پور، ۱۳۸۸). در واقع در این تحقیق به این نتیجه رسیده است که ارتباط قوی بین عملکرد نهادی و جامعه مدنی وجود دارد همچنین وی نشان داده است که با توسعه نهادهای دموکراتیک جدید بعد از سال ۱۹۷۰، فاصله‌های ایدئولوژیک بین احزاب افراطی کاهش یافته است و تساهل و مدارا در سراسر رده‌های حزبی شکوفا شده است.

پاتنام سرمایه اجتماعی را در آثار متعدد خود با سه مؤلفه، به عنوان ویژگی‌های سازمان اجتماعی تعریف می‌نماید که عبارتند از:

الف) شبکه‌ها: از نظر وی روابط اجتماعی افراد و تعاملات آنان با یکدیگر بنیادی‌ترین جزء سرمایه اجتماعی است و شبکه‌ها به عنوان خاستگاه دو مؤلفه دیگر سرمایه اجتماعی یعنی هنجارهای اعتماد و همیاری مطرح شده است. او شبکه‌های افقی^۱ و عمودی^۲ را از هم جدا نموده و نوع دوم را فاقد توان برقراری اعتماد و هنجارهای همیاری معرفی می‌نماید. از نظر او شبکه‌های افقی از قبیل آن‌هایی که در انجمن‌های داوطلبانه ایجاد می‌شوند، برای تولید همکاری، اعتماد و مدارا مناسب‌تر هستند، چون به مشارکت‌کنندگان اجازه تعامل در شرایط برابر و مبادله اطلاعات به شیوه‌ای آزاد را می‌دهد و برای فرصت درگیر شدن در چارچوب گسترده‌تری از گروه‌ها را فراهم می‌آورد.

ب) هنجارهای همیاری: ملاک سرمایه اجتماعی اصل همیاری تعمیم‌یافته است. «من اکنون این کار را برای شما انجام می‌دهم بی‌آنکه چیزی فوراً در مقابل انتظار داشته باشم، و شاید حتی بی‌آنکه شما را بشناسم، با این اعتماد که در طول راه شما یا دیگری لطف مرا پاسخ خواهید داد».

ج) اعتماد: یکی دیگر از مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی در نظر پاتنام اعتماد است. اعتماد از عناصر ضروری برای تقویت همکاری و مدارا بوده و حاصل پیش‌بینی پذیری رفتار دیگران است که در یک جامعه کوچک از طریق آشنایی نزدیکان با دیگران حاصل می‌شود؛ اما در جوامع بزرگ‌تر و پیچیده‌تر یک اعتماد غیرشخصی تر یا شکل غیرمستقیمی از اعتماد ضرورت می‌یابد که توسعه مدارا را روان‌تر می‌گرداند (پاتنام، ۲۰۰۰).

نکته مهم در کار پاتنام این است که شبکه‌های مشغولیت مدنی، جزء ضروری دموکراسی و موفقیت نهادی مناطق شمالی می‌باشند. شبکه‌ها مدنی عملکرد نهادی و نتایج سیاسی را نه فقط از طریق در بر گرفتن ارزش‌های همکاری، همیاری و اعتماد بلکه همچنین از طریق آموزش مهارت‌های

1-horizontal networks

2-vertical networks

موردنیاز از قبیل مدارا، مذاکره و سازگاری که برای مشارکت سیاسی لازم‌اند، تحت‌تأثیر قرار می‌دهند (ویلا، ۲۰۰۷: ۱۳). پاتنام تمایزی را بین سرمایه اجتماعی «درون گروهی^۱» و «بین گروهی^۲» قائل بود. سرمایه اجتماعی درون‌گروهی با تأکید بر انسجام درونی به حذف غریبه‌ها می‌پردازد (تاجبخش، ۱۳۸۵: ۳۳). این نوع از سرمایه باعث تقویت هویت‌های انحصاری شده و گروه‌های همگن را شکل می‌دهد که نقطه نظرات مشابهی دارند و پیش‌فرض آن‌ها را درباره افرادی که خارج از گروه آن‌ها قرار دارند، تقویت می‌کند. در نتیجه بیشتر از این‌که با دیگران مدارا کنند نظر دیگران را اشتباه تصور می‌کنند و آن را تهدیدی برای موجودیت خود می‌یابند (سیگلر و ژوسلین، ۲۰۰۲: ۱۰). سرمایه اجتماعی بین گروهی که پاکسون (۱۹۹۹) آن را پیوندهای افقی نامید، شبکه‌هایی را توصیف می‌کند که ما را به افراد خارج از گروه صمیمی‌مان (یعنی غریبه‌ها) متصل می‌کند. پاتنام در نهایت ادعا می‌کند که شبکه‌های بین گروهی برای دموکراسی مفیدتر هستند، چراکه این شبکه‌ها، میان‌برهای ارتباطی در جامعه را تشویق می‌کنند و مدارا، همکاری و انتشار اطلاعات را افزایش می‌دهند (ویلا، ۲۰۰۷: ۱۴). اعتماد و همیاری نیز به نوبه خود بر مدارا تأثیر می‌گذارند (براون، ۲۰۰۶: ۴)؛ بدین ترتیب که مردمی که ارتباطات فعال و اعتماد آمیز با یکدیگر دارند (چه فامیلی، دوستان یا بازیکنان بولینگ) خصوصیات شخصی مفید به حال جامعه در آن‌ها گسترش می‌یابد. این افراد مدارا جو هستند، کمتر بدبین و خودخواه هستند و بیشتر با مشکلات دیگران همدلی دارند (پاتنام، ۲۰۰۰: ۲۸۸). ویدمالم^۳ (۲۰۰۵) نیز تأثیر اعتماد بر مدارا تأکید کرده و نشان داده است که اعتماد، اعتماد درون‌گروهی و برون‌گروهی با مدارا رابطه مثبت دارند.

فوکویاما

از جمله سرشناس‌ترین نظریه پردازان در حوزه سرمایه اجتماعی فوکویاما می‌باشد که او نیز به مانند پاتنام سرمایه اجتماعی را در سطح کلان مورد مطالعه قرار می‌دهد. او در کتاب «پایان نظم، سرمایه اجتماعی و حفظ آن» (۱۹۹۷)، سرمایه اجتماعی را متعلق به گروه‌ها می‌داند نه افراد. او در کتاب جداگانه‌ای تحت عنوان «فروپاشی بزرگ: ماهیت انسانی و بازسازی نظم اجتماعی (۱۹۹۹)» به طور مشخص درباره هنجارها و ارزش‌های اجتماعی بحث می‌کند. به نظر او از اوایل دهه ۱۹۶۰ تا اوایل دهه ۱۹۹۰ بیشتر کشورهای غربی شاهد فروپاشی‌ای در نظم اجتماعی بوده‌اند. به نظر او این فروپاشی بزرگ در سه شکل خود را نشان داده است: اول افزایش در میزان جرم، افول در اعتماد بین شخصی و سوم اضمحلال خانواده (فیروزجائیان و بابائی، ۱۳۹۲: ۱۳۹).

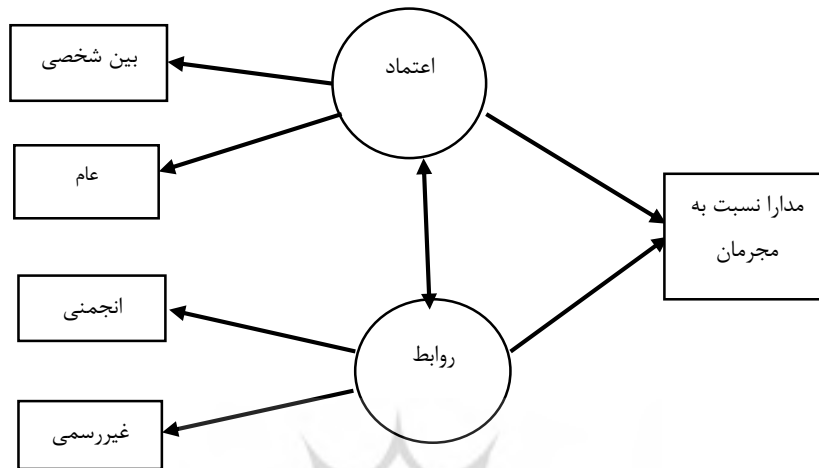
فوکویاما ضمن نقد شیوه پاتنام برای اثبات فرسایش سرمایه اجتماعی در آمریکا، روش جایگزینی را پیشنهاد می‌کند. به نظر او به‌جای سنجش و اندازه‌گیری سرمایه اجتماعی به‌عنوان یک ارزش مثبت،

1-bonding
2-bridging
3-Widmalm

می‌توان نبود سرمایه اجتماعی به عبارتی و به عبارت دیگری انحرافات اجتماعی از قبیل میزان جرم و جنایت، فروپاشی خانواده، مصرف مواد مخدر، طرح دعاوی و دادخواهی، خودکشی، فرار از پرداخت مالیات و موارد مشابه را به روش‌های مرسوم اندازه‌گیری کرد. فرض بر این است که چون سرمایه اجتماعی وجود هنجارهای رفتاری مبتنی بر تشریک مساعی را منعکس می‌کند انحرافات اجتماعی نیز بالفعل بازتاب نبود سرمایه اجتماعی خواهد بود او برای توضیح تأثیرات سرمایه اجتماعی بر جامعه از شکل پیوندهای اجتماعی (درون-برون گروهی) و شکل‌گیری شعاع اعتماد حرف می‌زنند. به نظر او نحوه ارتباط با افراد خارج از گروه بر ذخیره سرمایه اجتماعی در یک جامعه تأثیرگذار است. پیوندهای مستحکم اخلاقی در داخل یک گروه در بعضی از موارد باعث کاهش میزان اعتماد اعضای آن گروه با افراد خارج از گروه و کاهش همکاری مؤثر با آن‌ها می‌شود. پیوندهای درون گروهی می‌تواند روابط برون گروهی منفی ایجاد کند که می‌توان آن را شعاع بی‌اعتمادی نامید. هرچقدر این شعاع بی‌اعتمادی بیشتر باشد آن گروه موانع بیشتری نسبت به جامعه پیرامون خود به وجود می‌آورد تا جائیکه می‌تواند موجب نفرت و خشونت نسبت به افراد خارج از گروه شود. اتفاقی از این نوع از نظر فرهنگی موجب تقویت انگیزه فساد می‌شود. در مجموع می‌توان گفت که به نظر فوکویاما سرمایه اجتماعی برای نظم اجتماعی از اهمیت فوق‌العاده‌ای برخوردار است. چراکه وجود بسیاری از مسائل در جامعه را نشانه‌ای از عدم یا ضعف سرمایه اجتماعی در جامعه می‌داند. او به تاسی از پاتنام به فواید سرمایه اجتماعی در توسعه و حل مشکلات جامعه و در عین حال به مسائل متعدد در نتیجه فرسایش سرمایه اجتماعی تأکید دارد (همان، ۱۴۰).

همان‌گونه در بالا نشان داده شد طبق نظر پاتنام، انجمن‌های داوطلبانه از یک‌سو از طریق ایجاد فضا به تبادل افکار و عقاید خود و نیز به گفت‌وگو می‌پردازند و بدین طریق موجب افزایش مدارا می‌گردند و از طرف دیگر این شبکه‌ها و مشغولیت‌های مدنی بر همیاری و اعتماد تأثیر می‌گذارند. اعتماد و همیاری نیز به‌نوبه خود بر مدارا تأثیر می‌گذارند. پاتنام به‌شدت بر شبکه‌های بین‌گروهی به عنوان میان‌برهای ارتباطی و انتشار اطلاعاتی تأکید می‌کند و آن را مؤثر در افزایش مدارا در جامعه می‌داند. فوکویاما نیز معتقد است که صرف داشتن ارتباطات درون‌گروهی به‌مرور زمان موجب نگاه بدبینانه و منفی نسبت به افراد خارج از گروه شده و همچنین موجب بی‌اعتمادی و افزایش خشونت و نفرت نسبت به دیگر اعضای جامعه می‌شود. در نتیجه نوع روابط افراد و گروه‌ها موجب شکل‌گیری اعتماد و یا بی‌اعتمادی می‌شود و از طرف مقابل نیز وجود اعتماد خود دلیلی برای ایجاد ارتباطات است. ابعاد اعتماد و روابط می‌توانند ابعادی مؤثر بر مدارا نسبت به مجرمان در سطح جامعه باشد.

مدل نظری تحقیق

مدل ۱: تأثیر ابعاد سرمایه اجتماعی بر مدارا نسبت به مجرمان

فرضیه‌های پژوهش

- ۱- اعتماد و ابعاد آن بر مدارا نسبت به مجرمان تأثیر دارند.
- ۲- روابط و ابعاد آن بر مدارا نسبت به مجرمان تأثیر دارند.

روش‌شناسی پژوهش

از لحاظ منطقی روش‌شناختی، این پژوهش از نوع تحقیقات پیمایشی^۱ می‌باشد. پیمایش روشی برای به دست آوردن اطلاعاتی درباره‌ی دیدگاه‌ها، باورها، نظرات، رفتارها یا مشخصات گروهی از اعضای یک جامعه‌ی آماری از راه انجام تحقیق است. جامعه‌ی آماری تحقیق حاضر، کلیه‌ی افراد ۱۸ تا ۳۵ سال ساکن شهر ساری می‌باشد که طبق سرشماری سال ۱۳۹۰ (سرشماری عمومی نفوس و مسکن، ۱۳۹۰)، حدود ۱۷۶۹۹۶ نفر می‌باشد. حجم نمونه با استفاده از فرمول منطقی کوکران برابر با ۳۸۴ نفر بدست آمد که این مقدار برای کاهش خطا به ۴۰۰ نفر افزایش داده شده است. واحد مشاهده و سطح تحلیل در این تحقیق فرد می‌باشد. روش نمونه‌گیری در این پژوهش از نوع نمونه‌گیری احتمالی است. از میان انواع نمونه‌گیری احتمالی، در این پژوهش، از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای استفاده شده است. با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای در این پژوهش، پس از تعیین حجم نمونه، شهر را به چهار خوشه تقسیم کرده، و در نهایت نمونه‌ی مورد مطالعه بر اساس میزان تقریبی جمعیت خوشه،

1-survey

محلات، کوچه، خانه و فرد انتخاب شدند. با توجه به ماهیت موضوع تحقیق و مفاهیم و متغیرهای آن، داده‌های مورد نیاز تحقیق از طریق تکنیک پرسشنامه توأم با مصاحبه‌ی حضوری به روش میدانی جمع‌آوری شده است. بخش اول پرسشنامه شامل سؤالاتی است که به ویژگی‌های پاسخگو مربوط می‌شود که شامل ۸ سؤال می‌باشد. همچنین، در بخش دوم سؤالاتی تدوین گردیده است که به بررسی متغیرهای مستقل و وابسته می‌پردازد که شامل ۳۲ سؤال می‌شود. در تحقیق حاضر برای اطمینان از پایایی نتایج، روش آلفای کرونباخ^۱، مورد استفاده قرار می‌گیرد. ضریب آلفا کرونباخ برای سنجش میزان تک‌بعدی بودن نگرش‌ها، قضاوت‌ها، عقاید و سایر مقولاتی اندازه‌گیری آن‌ها آسان نیست بکار می‌رود. اساس ضریب آلفای کرونباخ نیز بر پایه‌ی طیف‌ها یا مقیاس‌هاست (منصورفر، ۱۳۸۵: ۵۱-۴۸). در این تحقیق با استفاده از اطلاعاتی که از ۴۰ نمونه جمع‌آوری گردید پایایی پرسشنامه مورد بررسی قرار گرفت. نتایج آلفا در جدول زیر گزارش شده است.

جدول ۱: میزان آلفای متغیرهای اصلی تحقیق

شاخص	تعداد گویه‌ها	ضریب آلفا
اعتماد عام	۴	۰/۶۸
اعتماد بین شخصی	۴	۰/۵۷
روابط اجتماعی غیر رسمی	۷	۰/۶۴
مدارا نسبت به مجرمان	۶	۰/۷۶

برای تجزیه و تحلیل داده‌های این پژوهش از نرم‌افزار SPSS و Amos استفاده شده است؛ و به‌طوری که برای توصیف داده‌ها از آماره‌های توصیفی (شاخص‌های تمایل به مرکز مانند میانگین و توزیع‌های فراوانی مطلق و تجمعی) و برای تحلیل استنباطی از آزمون همبستگی، استفاده شده است. به منظور آزمون مدل نظری از نرم‌افزار مدل‌سازی معادله‌ی ساختاری Amos استفاده شده است.

تعریف مفاهیم

الف) تعریف متغیر وابسته

در این تحقیق برای بررسی مدارای اجتماعی و به‌طور خاص مدارا نسبت به مجرمان از تقسیم‌بندی کینگ استفاده شده است. بر اساس تعریف کینگ مدارا رفتاری، به معنای عدم سخت‌گیری نسبت به برخی از الگوهای رفتاری است که از نظر فرد نادرست هستند در این تحقیق تنها به بررسی یکی از مؤلفه‌ها یعنی مدارا نسبت به مجرمان می‌پردازیم.

جدول ۲: تعریف و شاخص‌های متغیر وابسته

نوع مدارای رفتاری	تعریف	شاخص‌ها و سوالات
مدارا نسبت به مجرمان	مدارا نسبت به مجرمان ناظر بر به رسمیت شناختن حقوق و آزادی‌های افرادی است که مجرم یا منحرف تلقی شوند.	مجرمان انگل جامعه هستند که برای حفظ امنیت دیگران باید با قاطعیت و بدون ملاحظه با آن‌ها برخورد کرد. نباید با مجرمان به شیوهی غیرانسانی برخورد کرد. آدم می‌تواند با کسی که سابقه‌ی جرم داشته ازدواج کند. می‌پذیرم با مجرم در یک محله زندگی کنم. می‌توانم بپذیرم با آن‌ها رفت و آمد خانوادگی داشته باشم. می‌توانم بپذیرم در کار و تجارت با آن‌ها همکاری داشته باشم.

ب) تعریف متغیرهای مستقل

سرمایه اجتماعی

الف) اعتماد بین شخصی

اعتمادی که در روابط چهره به چهره و تعاملات اجتماعی شکل گرفته و توسعه و تقویت می‌شود اعتماد بین شخصی نام دارد. همچنین از منظر زتومکا اعتماد بین شخصی «باریکترین شعاع اعتماد در بین اعضای خانواده خودمان است، که فضایی مملو از صمیمیت و نزدیکی بر آن حاکم است، به این ترتیب اعتماد به افرادی است که مشخصاً آن‌ها را می‌شناسیم، افرادی که ما آن‌ها را به اسم می‌شناسیم، کسانی که ما بطور چهره به چهره با آن‌ها ارتباط برقرار می‌کنیم. دوستانمان، همسایه‌ها و همکاران، این نوع از اعتماد، صمیمیت و نزدیکی قابل توجهی را می‌طلبد. برای سنجش این متغیر از یک شاخص ۴ گویه ای با مقیاس لیکرت استفاده شده است.

ب) اعتماد عام

از منظر جامعه شناسی اعتماد عام مرزهای خانوادگی، فامیلی، همسایگی، قومی و محلی را پشت سر می‌گذارد و در سطح ملی گسترش می‌یابد. اعتماد عام را می‌توان داشتن حسن ظن نسبت به افراد جامعه جدایی از تعلق آن‌ها به گروه‌های قومی و قبیله‌ای تعریف کرد (علی پور و همکاران، ۱۳۸۸: ۱۱۶). برای سنجش این متغیر از یک شاخص ۴ گویه ای با مقیاس لیکرت استفاده شده است.

ج) روابط یا پیوندهای انجمنی (رسمی)

پیوندهای افراد در فضاهای اجتماعی که جنبه رسمی دارد. به عبارت دیگر از طریق عضویت رسمی در انجمن‌ها و گروه‌های داوطلبانه (مانند انجمن‌های ورزشی، انجمن‌های حمایت از زنان، خیریه، حمایت از محیط زیست و...) با دیگران مرتبط می‌شوند.

ه) روابط یا پیوندهای غیررسمی

پیوند غیر رسمی دو نفر یا دو گروه از افراد در فضاهای مختلف اجتماعی را روابط اجتماعی غیر رسمی می‌نامند. این گونه ارتباط معمولاً صمیمانه‌تر و عمیق‌تر از ارتباط رسمی است و بیشتر خاص گروه‌هایی است که با هم ارتباط نزدیک و چهره به چهره دارند. برای سنجش این متغیر از یک شاخص ۷ گویه ای با مقیاس لیکرت استفاده شده است.

یافته‌های پژوهش**۱- توصیف اجمالی نمونه**

اطلاعات این تحقیق از بین ۴۰۰ جوان (۳۵-۱۸) سال شهر ساری که ۲۰۰ زن و ۲۰۰ مرد بودند جمع‌آوری شده است. بر این اساس ۲۱۰ نفر از پاسخگویان مجرد (۵۲/۵) درصد و ۱۹۰ نفر متأهل (۴۷/۵) درصد می‌باشند. کم‌ترین میزان سن پاسخگویان ۱۸ و بیشترین میزان سن ۳۵ سال می‌باشد. اشتراک سنی پاسخگویان (نما) در سن ۲۷ از همه بیشتر بوده است. ۵۶/۲ درصد از پاسخگویان درآمد خود را کمتر از یک میلیون تومان اعلام نمودند که بیشترین افراد نمونه بودند. (۳۳/۵) درصد از افراد ۱ تا ۲ میلیون تومان، (۳/۲) درصد بیشتر از ۴ میلیون درآمد دارند که کمترین تعداد پاسخگویان را به خود اختصاص داده است. حداقل میزان درآمد افراد صفر (بدون درآمد) و حداکثر میزان درآمد ۹۰۰۰۰۰۰۰ میلیون می‌باشد. بیشتر پاسخگویان (۶۹/۵) درصد هزینه در طول یک ماه خود را کمتر از یک میلیون، ۱۹/۵ درصد یک تا دو میلیون، و تنها سه درصد هزینه ماهیانه خود را بالای چهار میلیون اعلام نمودند. حداقل میزان هزینه افراد پاسخگو ۱۰۰۰۰۰ هزار تومان و حداکثر هزینه ۹۰۰۰۰۰۰۰ میلیون تومان می‌باشد؛ همچنین ۵۲ درصد از افراد پاسخگو که بیشترین تعداد نیز می‌باشد تحصیلات لیسانس دارند. حداقل سواد افراد پاسخگو ۸ کلاس و حداکثر سواد ۲۲ کلاس بوده است. بیشتر پاسخگویان یعنی ۱۷۵ نفر و معادل ۴۳/۸ درصد، میزان سواد والدین خود را در سطح دیپلم اعلام نمودند. (۷۱) درصد از پاسخگویان میزان اعتماد بین شخصی و (۷۰/۵) درصد از آنان میزان اعتماد عام را در حد متوسط اعلام نمودند. میزان روابط غیر رسمی پاسخگویان (۵۸/۸) درصد در حد متوسط، و (۲۸/۸) درصد کم می‌باشد. همچنین میزان روابط انجمنی و رسمی پاسخگویان (۸۵/۸) درصد در حد کم می‌باشد. (۵۱) درصد از پاسخگویان مدارا نسبت به مجرمان را در حد متوسط و (۳۸/۲) درصد در حد کم اعلام نمودند.

۲- تبیین یافته‌ها

بعد از آماده‌سازی اطلاعات روابط بین متغیرهای وابسته و مستقل از طریق دو نرم‌افزار SPSS و Amos مورد بررسی قرار گرفت. فرضیات تحقیق از طریق آماره‌ی پیرسون مورد آزمون قرار گرفت، که نتایج آن در دو جدول ۳ و ۴ آمده است.

جدول ۳: آزمون تفاوت میانگین‌های میان وضعیت تأهل و جنسیت با مدارا نسبت به مجرمان

متغیر	جنس	تعداد	میانگین	آماره تی	سطح معناداری
وضعیت تأهل	مجرد	۲۱۰	۱۵/۳۳	۱/۸۰	۰/۰۷۳
	متأهل	۱۹۰	۱۴/۵۵		
جنسیت	زن	۲۰۰	۱۴/۹۷	۰/۰۴۶	۰/۹۶۴
	مرد	۲۰۰	۱۴/۹۵		

جدول فوق بیانگر آزمون تفاوت میانگین متغیر وابسته (مدارای نسبت به مجرمان) بر حسب وضعیت تأهل و جنسیت پاسخگویان می‌باشد. جدول فوق بیانگر آزمون تی تست می‌باشد که بر اساس آن میانگین مدارا نسبت به مجرمان در بین افراد مجرد بیشتر از افراد متأهل می‌باشد و از آنجایی که سطح معناداری ۰/۰۷۳ (بیشتر از ۰/۰۵) می‌باشد؛ لذا این تفاوت معنادار نبوده و قابلیت تعمیم به کل جامعه آماری ما را ندارد. همچنین سطح معناداری مشاهده‌شده بین زنان و مردان در مدارای نسبت به مجرمان برابر با ۰/۹۶۴ می‌باشد که بیانگر این است که بین زنان و مردان این تحقیق تفاوت معناداری وجود ندارد و نتیجه این بخش قابلیت تعمیم به کل جامعه آماری را ندارد.

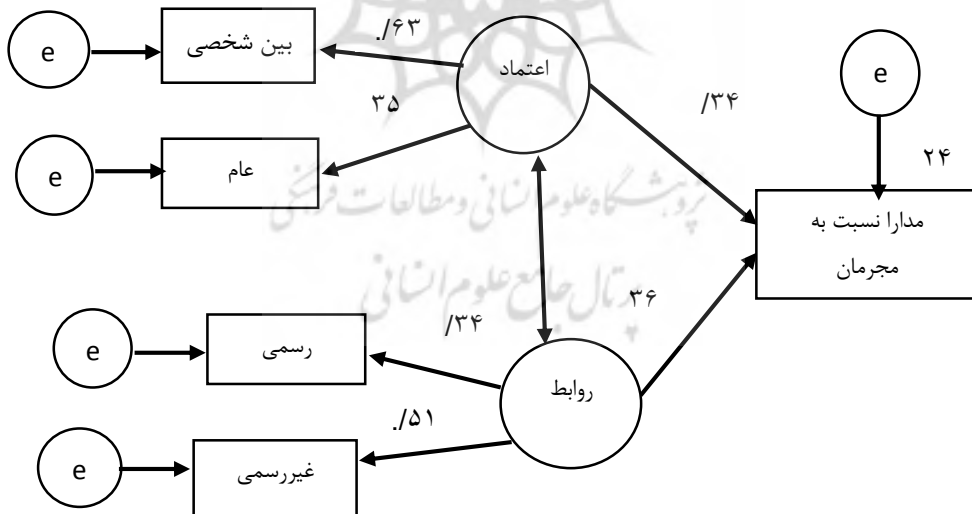
جدول ۴: آزمون همبستگی بین متغیرهای مستقل و مدارا نسبت به مجرمان

متغیر	میزان همبستگی	سطح معناداری
سن	۰/۰۰۲	۰/۹۶۳
درآمد	۰/۱۵۴	۰/۰۰۲
سواد	۰/۱۳	۰/۰۱۳
سواد والدین	۰/۱۲	۰/۰۲۵
اعتماد عام	۰/۰۷۰	۰/۱۶۳
اعتماد بین شخصی	۰/۲۳	۰/۰۰۰
روابط رسمی	۰/۲۰	۰/۰۰۰
روابط غیررسمی	۰/۱۸	۰/۰۰۰

جدول ۴ همبستگی بین متغیرهای مستقل و مدارا نسبت به مجرمان را نشان می‌دهد. بر اساس اطلاعات فوق بین سن و مدارا نسبت به مجرمان رابطه معناداری وجود ندارد. در رابطه با درآمد و مدارا نسبت به مجرمان رابطه معنادار، مثبت و مستقیم می‌باشد به این معنا که با اختلال در درآمد، میزان مدارا نسبت به مجرمان در بین پاسخگویان افزایش می‌یابد. همچنین بین سواد و مدارای مجرمان، سواد والدین و مدارای مجرمان نیز رابطه مثبت و معنادار می‌باشد. در ارتباط با اعتماد عام و مدارای مجرمان رابطه‌ی معناداری یافت نشد. بین اعتماد بین شخصی و مدارا نسبت به مجرمان رابطه مثبت، مستقیم و معناداری دیده می‌شود به این معنا که با افزایش اعتماد بین شخصی میزان مدارا با مجرمان نیز افزایش می‌یابد. بین روابط غیررسمی و مدارای مجرمان نیز رابطه مثبت و مستقیمی دیده می‌شود. همچنین بین روابط انجمنی یا رسمی و مدارای مجرمان نیز همبستگی وجود دارد.

آزمون مدل نظری

مدل نظری تحقیق به وسیله نرم‌افزار Amos مورد آزمون قرار گرفت. از طریق این نرم‌افزار میزان برازش مدل نظری با داده‌های نمونه‌ای مورد بررسی قرار گرفت. بعد از بررسی، مدل تجربی تحقیق به صورت زیر ارائه شده است.

Degrees of freedom= ۴ Chi- square=۴۴/۱۹ sig= ۰/۰۸ RMSEA=۰/۰۷

مدل تجربی ۲: تأثیر ابعاد سرمایه اجتماعی بر مدارا نسبت به مجرمان

نمودار فوق بیانگر تأثیر ابعاد سرمایه اجتماعی بر مدارا نسبت به مجرمان می‌باشد. همان‌گونه که از نمودار برمی‌آید تأثیر هر دو سازه اعتماد ($Beta = 0/34$) و روابط ($Beta = 0/36$) بر مدارا مثبت می‌باشد. هرچند تأثیر روابط بر مدارا بیشتر می‌باشد. در واقع هرچه میزان اعتماد بین شخصی و عام افراد بیشتر باشد افراد نسبت به مجرمان از مدارای بیشتری برخوردارند. در این سازه اعتماد بین شخصی تعیین‌کنندگی بیشتری دارد. به همین صورت هرچه روابط رسمی و غیر رسمی در افراد بیشتر باشد رفتار آنان با مجرمان از مدارای بیشتری برخوردار است. در این سازه نیز متغیر روابط غیر رسمی تعیین‌کنندگی بیشتری دارد. نتایج نشان می‌دهد که افراد در فضاهای غیر رسمی مدارای بیشتری نسبت به موقعیت‌های رسمی از خود نشان می‌دهند. در عین حال دو بعد سرمایه اجتماعی (اعتماد و روابط) با همدیگر توانسته اند ۲۴ درصد از تغییرات متغیر مدارا نسبت به مجرمان را تبیین کنند. همچنین آماره‌های برازش مدل نیز بیانگر برازش قابل قبول مدل با داده‌های نمونه‌ای است.

نتیجه‌گیری

وجود مدارا در جامعه برقراری ارتباط افراد مختلف با قومیت، نژاد، فرهنگ و زبان‌های گوناگون را سهولت می‌بخشد. به عبارتی وجود این خصیصه در انسان‌ها موجب فضایی توأم با گفت‌وگو می‌شود که زمینه‌ساز شکل‌گیری دموکراسی در بین اعضای یک جامعه است، این وضعیت در نهایت موجب روابط سالم، به دور از نفرت و نزاع می‌شود. وجود روحیه مدارا در روابط اجتماعی بخصوص به در رابطه با افراد مجرم گامی بلند در جهت نظم بیشتر در جامعه و تعاملات سازنده میان افراد در جامعه است. بر این اساس این تحقیق به بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر روحیه مدارا نسبت به مجرمان در میان جوانان شهر ساری پرداخته است. براساس نظریه پاتنام و فوکویاما، میان سرمایه اجتماعی و ابعاد آن با مدارا اجتماعی به خصوص مدارا نسبت به مجرمان ارتباط نزدیکی وجود دارد. این مهم نه تنها دارای پشتوانه نظری است بلکه یافته‌های ناشی از مطالعات تجربی (اسکات ۱۹۸۰، گریکار ۱۹۹۹، نسی دایین ۲۰۰۱، سراج زاده ۱۳۸۵، شارع پور ۱۳۸۸، ترکارانی ۱۳۸۹، گلابی ۱۳۹۲) به طور مستقیم و غیر مستقیم نیز مؤید این امر می‌باشد.

نتایج آزمون‌های دو متغیره و چند متغیر نشان می‌دهد که ابعاد سرمایه اجتماعی تأثیر معنی‌دار و مثبتی بر مدارای نسبت به مجرمان دارند. در واقع افرادی که سرمایه‌ی اجتماعی بالاتری داشته‌اند مدارای بیشتری از خود در رابطه با دیگران (مجرمان) نشان داده‌اند؛ لذا نتایج این بخش با برخی از تحقیقات پیشین از جمله (شارع پور و همکاران، ۱۳۸۸؛ نصراصفهانی و همکاران، ۱۳۸۸؛ جهانگیری و افراسیابی، ۱۳۹۰؛ گلابی و رضایی، ۱۳۹۲؛ سیگلر و ژوسلین، ۲۰۰۲) که در آن‌ها سرمایه‌ی اجتماعی بر مدارای افراد اثرگذار بوده است؛ همسو می‌باشد؛ همان‌گونه که از دیدگاه‌های پاتنام و فوکویاما برمی‌آید سرمایه اجتماعی همانند اشکال دیگر سرمایه مولد است، و برخلاف انواع دیگر آن در ذات

ساختار روابط میان کنشگران وجود دارد. فوکویاما سرمایه اجتماعی را مجموعه‌ای از ارزش‌ها و هنجارهای غیر رسمی تعریف می‌کند که اعضای که همکاری و تعاون بین شان مجاز است، در آن سهیم هستند. از نظر وی این مشارکت‌ها خود به خود موجب شکل‌گیری سرمایه اجتماعی نمی‌شوند چرا که این ارزش‌ها می‌توانند ارزش‌های منفی باشند. پاتنام نیز سرمایه اجتماعی را مجموعه‌ای از مفاهیمی مانند اعتماد، هنجارها و شبکه‌ها می‌داند که موجب ارتباط بهینه اعضای جامعه می‌شود و در نهایت منافع متقابل آن‌ها را در بردارد. در واقع پاتنام شکل‌گیری شبکه‌های افقی که نمونه آن انجمن‌های داوطلبانه، روابط غیررسمی می‌باشند را زمینه مناسبی برای تولید اعتماد، تعاون و همکاری و مدارا در بین رفتار افراد می‌داند.

همان‌طور که قبلاً اشاره شد مدارا نسبت به مجرمان به معنای نادیده گرفتن یا بهنجار بودن جرمی که متهم مرتکب می‌شود نیست، بلکه بکارگیری سیاست رفتاری است که بتوان از فعلیت یافتن افکار مجرمانه بزهکاران جلوگیری کرد. در نهایت راه را برای اصلاح اندیشه و رفتارهای مجرمانه باز کرد. سطح آگاهی عموم را نسبت به مدارا نسبت به جرم، بسترهای اجتماعی و فرهنگی آن افزایش داد و مسائل مربوط به کنترل جرم در جامعه را به شکل زیر بنایی حل کرد. نکته‌ای که در زمینه ارتکاب مجدد جرم مطرح است بی‌توجهی یا حتی برچسب زنی به کسانی است که ممکن است جرمی مرتکب شوند. در واقع لازم است تا اجتماع پذیری مجدد در رابطه با مجرمان صورت گیرد. چراکه نمی‌توان همه مجرمان را تا آخر عمر در زندان نگهداری کرد. از این‌رو آنچه در بحث مدارا نسبت به مجرمان از اهمیت برخوردار است بازگشت مجدد آنان به زندگی عادی در جامعه است تا از این طریق هزینه تکفل جامعه کاهش یابد.

منابع

- آقابخشی، حبیب‌الله، کامران، فریدون و نصیرپور، مجید. (۱۳۸۸). «شناخت عوامل اجتماعی مؤثر بر سطح تحمل اجتماعی در شهر سراب». فصلنامه پژوهش اجتماعی، سال چهارم، شماره ۱۰، ص: ۳۴-۱۷.
- ادیبی سده، مهدی، رستگار، یاسر و سید صمد بهشتی. (۱۳۹۱). «تبیین جامعه‌شناختی مدارای اجتماعی و ابعاد آن در بین اقوام ایرانی». فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی، سال ۱۳، شماره ۵۰، ص: ۳۷۵-۳۵۳.
- تاجبخش، کیان. (۱۳۸۵). سرمایه اجتماعی، اعتماد، دموکراسی و توسعه، مترجمان: افشین خاکباز و حسن پویان، تهران، نشر شیرازه.
- ترکرانی، مجتبی. (۱۳۸۹). «بررسی و سنجش وضعیت مدارای اجتماعی در لرستان»، تحقیقات علوم اجتماعی ایران، سال اول، شماره ۳، ص: ۱۵۷-۱۳۳.

- جهانگیری جهانگیر، افراسیابی حسین. (۱۳۹۰). «مطالعه خانواده‌های شهر شیراز در زمینه عوامل و پیامدهای مدارا»، *جامعه‌شناسی کاربردی*، سال بیست و دوم، شماره ۳، ص: ۱۷۵-۱۳۵.
- جلبی مسعود، امیرکافی مهدی. (۱۳۸۳). «تحلیل چند سطحی انزوای اجتماعی»، *مجله جامعه‌شناسی ایران*، دوره پنجم، شماره ۲، ص: ۳۱-۳.
- دهخدا، علی اکبر. (۱۳۷۳). *لغت نامه دهخدا* (زیر نظر دکتر محمدمعین و دکتر سیدجعفر شهیدی)، مجموعه چهارده جلدی؛ چاپ اول از دوره جدید، تهران، مؤسسه چاپ و انتشارات دانشگاه تهران.
- سادا ژاندرون، ژولی. (۱۳۷۸). *تساهل (در تاریخ اندیشه غرب)*، ترجمه: عباس باقری، تهران، نشر نی.
- سراج زاده، حسین (۱۳۸۵). *دینداری و پنداشت سخت‌گیرانه نسبت به جرم*، انجمن جامعه‌شناسی ایران (<http://www.isa.org.ir/NewsDes.jsp?NewsID=rbls-xwyl-hjex>)
- شارع پور، محمود، آزاد ارمکی، تقی و عسگری، علی. (۱۳۸۸). «بررسی رابطه سرمایه اجتماعی با مدارا در بین دانشجویان دانشکده‌های علوم اجتماعی دانشگاه‌های تهران و علامه طباطبایی»، *مجله جامعه‌شناسی ایران*، دوره دهم، شماره ۱، ص: ۹۸-۶۴.
- شریفی، سمیرا. (۱۳۹۲). «بررسی سنجش میزان مدارای اجتماعی در بین شهروندان ۱۸ تا ۷۰ سال ساکن شهر تهران»، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی، دانشگاه الزهرا.
- فیروزجائیان علی اصغر، علی بابائی یحیی. (۱۳۹۲). «فرسایش سرمایه اجتماعی و قانون‌گریزی در شهر تهران»، *مجله جامعه‌شناسی ایران*، دوره چهاردهم، شماره ۱، ص: ۱۲۸-۱۵۹.
- گلایبی فاطمه، رضایی اکرم. (۱۳۹۲). «بررسی تأثیر مشارکت اجتماعی در بین دانشجویان دانشگاه پیام نور مشکین‌شهر»، *مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران*، دوره دوم، شماره ۱، ص: ۸۶-۶۱.
- نصراصفهانی، علی، انصاری، محمد اسماعیل، شائمی بزرگی، علی و آقا حسینی، حسین. (۱۳۸۸). «بررسی تحمل و مدارا به‌عنوان یکی از اجزای سرمایه اجتماعی با تکیه بر دیدگاه سعدی»، *فصلنامه مطالعات ملی*، سال دهم، شماره ۴، ص: ۱۱۷-۱۳۲.
- منصورفر، کریم. (۱۳۸۵). *روش‌های آماری*، تهران: انتشارات دانشگاه تهران، چاپ هشتم.

- Agius, E., & Ambrosewicz-Jacobs, J. (2003). *Towards a culture of tolerance and peace*. International Bureau for Children's Rights.
- Brown, K. M. (2006, November). Aspects of Comparative Active Citizenship, the Australia and New Zeland. In Third Sector Research. Eight Biennial Conferences (pp. 26-28).
- Cigler, A., & Joslyn, M. R. (2002). The extensiveness of group membership and social capital: The impact on political tolerance attitudes. *Political Research Quarterly*, 55(1), 7-25.

- Dumitru, S. (2002). European Differentiations of Social Tolerance(<http://www.sociologieromaneasca.ro/eng/aeeee-pdf/sr-rs.aeee.2002.1.pdf>).
- Yeates, O. D. (2007). *Tolerating on Faith: Locke, Williams, and the Origins of Political Toleration* (Doctoral dissertation, Duke University).
- Goldschmit, Verner (1972) "oollll ll rrrrnee nnd frusriiii on: nn nlll ysss of ttttt t dss oowrrd rrinnrl s in chngng rrrcccccwn,, presented at: *International research committee on the sociology of law*, Holland.
- Council, A. C. P. (1999, October). Crime and Social Capital. In *19th Biennial International Conference on Preventing Crime, Melbourne* (Vol. 20).
- Hazama, Y. (2010). Determinants of political tolerance: a literature review. *Studies*, 42(3), 437-463..
- Ikeda, K. I., & Richey, S. (2009). The impact of diversity in informal social networks on tolerance in Japan. *British Journal of Political Science*, 655-668.
- King, P. (1976). *Tolerance*. London, George Allen Er Unwin Ltd.
- Lyness, D. (2006). *Teaching Your Child Tolerance*.
- Dineen, J. M. N. (2002). The impact of political participation on political tolerance in America.
- Peterson, S.(2003). Tolerance. Availabl at : <<http://www.beyondintrac tabiliti.org/essay/Tolerance.html>>
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Simon and schuster.
- Tollini, C. (2005). *Assessing Putnam's theory of social capital through the use of path analysis*. Western Michigan University.
- Unesco. (1995). Declaration of principles on tolerance. In *28th Session of the General Conference*.
- Unesco. (1995). Declaration of principles on tolerance. In *28th Session of the General Conference*. at: <http://www.unesco.org/cpp/uk/declarations/tolerance.pdf>(april 2006).
- Villalba, H. R. S. (2007). *Social Capital, Political Parties and Democracy* (Doctoral dissertation, University of Alberta).
- Vollhardt, J. K., Migacheva, K., & Tropp, L. R. (2009). Social cohesion and tolerance for group differences. In *Handbook on building cultures of peace* (pp. 139-152). Springer, New York, NY.
- Widmalm, S. (2005). Trust and tolerance in India: findings from Madhya Pradesh and Kerala. *India Review*, 4(3-4), 233-257.

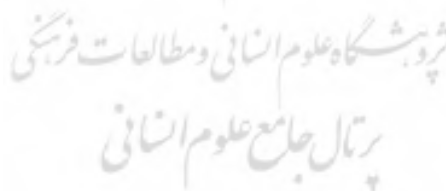
Social Capital and Toleration toward Criminals

Ali Asghar Firouzjaeian¹, Farzam, Nazanin²

Abstract

oo wddays oorrroon oowrrd dfffrnt groups' bfffff nnd cultures is needed more than ever. This is because variety in different contexts has reached a level that life without having a minimum of social toleration will be impossible. In this study we specifically tried to evaluate the influence of social capital on toleration toward criminals in the city of Sari according to theories of Putnam and Fukuyama. King categorization was used in evaluation of toleration toward criminals. Statistical society in this study was all 18-35 years old young people in the city of Sari. Using Cochran Formula 400 of them was chosen by applying multi-level cluster sampling. The data needed in this study was also gathered using quiiii onnrrres. aaaa nlll ysis wss prr formdd usnrg PPPSS” nnd mmmms” softwrr.. The results suggested that the srutt ure of rrust with two dmmnsoms of “ee nrrll rrus”” nnd “Inrrr-prrsonll rrus”” and hle srutt ure of roooooos with two dimnnsoms of “oormll roooooos” nnd “Informal roooooos” hdd a posvvv nnd sggifnntt ffect on oorrroon toward criminals. Finally, the fitted model has been able to explain 24 percent of changes in the dependent variable (toleration toward criminals). Finally, the fitted model has been able to explain 24 percent of changes in the dependent variable (toleration toward criminals).

Key word: Social Capital, Toleration, Crime, the Youth, sari

¹- Associate Professor of Sociology, Department of Sociology, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Mazandaran, Iran.

*Corresponding Author :

firozjayan@gmail.com

²-Master Department of Sociology, University of Mazandaran, Iran.

farzam.nazanin@yahoo.com